

(1)

TÜRKÇE: XXI YÜZYILDA RUSYA'NIN SANAYİ SEKTÖRÜNÜN YAPISAL ANALİZİ

ENGLISH: STRUCTURAL ANALYSIS OF THE RUSSIA'S ECONOMY IN THE XXI CENTURY

Dr. Akif ABDULLAH*
Tahire HÜSEYİNLI**

ÖZET

Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla başlayan süreçte, 1990'lı yıllarda Rusya ciddi ekonomik bunalımlarla karşı karşıya kalmıştır. Sovyet dönemi merkezi ekonomi politikaları sebebiyle tüketim malları ve hizmet sektörü tüm dünyanın gerisinden gelmekteydi. 1998 yılında Asya'da patlak veren ekonomik krizle beraber petrol ve doğalgaz fiyatları düşmüş ve Rusya ekonomisi bundan büyük ölçüde etkilenmiştir.

XXI yüzyıl Rusya Federasyonu ekonomisine dıştan bakıldığında dış ticareti fazla veren, kendi kendisine yeten ve hatta daha fazlasına sahip bir ekonomi gibi görünmektedir. Sahip olduğu doğal kaynaklar ve faal iş gücü ülkenin ekonomisinin canlı, sürdürülebilir ve gelişmeye açık bir ekonomi olduğu izlenimi vermektedir. Son on yıllık süreç incelendiğinde bu yorumları doğrular ekonomik büyüme verileri görülmektedir. Ancak güçlü büyümenin sebebi olarak yüksek düzeyde seyreden petrol fiyatları ve elverişli ticaret imkanları ortaya çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ekonomi, Ekonomik Kriz, Enerji, Rusya, Sanayi.

ABSTRACT

After starting the process of dissolution of the Soviet Union in the 1990s, Russia has faced severe economic crises. Consumer goods and services due to the central economic policies of Soviet-era were lagging behind all around the world. With the economic crisis that erupted in Asia in 1998, oil and natural gas prices have fallen and the Russian economy was greatly influenced by it.

When we look at the economy of Russia, it can be seen that, Russia's economy gives foreign trade surplus, is self-contained and seems to have even more. Active labor force of the country's and natural resources give the impression that, the country's economy has a vibrant, sustainable and an open economy. However, high level of oil prices and favorable trade opportunities appearance as important reasons for the strong growth in Russia.

Keywords: Economic Crisis, Economy, Energy, Industry, Russia.

* Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir/TÜRKİYE; Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Uzmanı, e-posta: akif_abdullah@hotmail.com

** Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir/TÜRKİYE; Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri, Doktora Öğrencisi, e-posta: taira1976@rambler.ru

GİRİŞ

Rusya ekonomisi 1998 yılından itibaren yıllık ortalama % 7 büyümüş, vatandaşların reel toplam gelirleri iki katına çıkmış bu durum ülkede orta sınıfın ortaya çıkmasına neden olmuştur. 2008-2009 yıllarında Rusya ekonomisi bir kez daha küresel ekonomik krizin etkisinde kalmış, bunun sonucunda petrol fiyatları hızla düşmüş, ekonomideki yabancı yatırımlar önemli ölçüde azalmıştır. Bu krizde Rusya Merkez Bankası rublenin devalüasyonunu yavaşlatmak için altın-döviz rezervlerinin üçte birini (toplam 600 milyar Amerikan doları) harcamıştır. Hükümet ayrıca büyük dış borçlarını ödeyemeyen bankacılık sektöründe likiditeyi arttırmak amacıyla ve yerel şirketleri desteklemek için ekonominin kurtuluş planının uygulanmasına yaklaşık 200 milyar dolar harcamıştır.

Ekonomik faaliyetlerdeki düşüş 2009 yılının ortalarına doğru azalmaya devam etmiştir. 2010 yılının ilk çeyreğinde ise Rusya ekonomisi büyümeye başlamıştır. Şiddetli kuraklık ve Rusya merkezindeki yangınlar tarım ürünlerinin üretim hacminin azalmasına, tahıl ihracatının yasaklanmasına, üretim ve perakende satış gibi sektörlerdeki büyümenin yavaşlamasına neden olmuştur. Yüksek petrol fiyatları sayesinde Rusya ekonomisinin büyümesi hızlanmış ve 2008-2009 krizinden miras kalan bütçe açığının azaltılması 2011 yılının ilk çeyreğinde mümkün olmuştur. Ancak, enflasyon ve artan hükümet harcamaları petrol gelirlerinin olumlu etkisini sınırlamıştır. Rusya'nın uzun vadeli sorunlarına işgücünün azaltılması, yüksek düzeyde yolsuzluk, küçük işletmeler için sermayeye ulaşımın zorluğu, büyük yatırıma ihtiyacı olanlar, zayıf altyapı ve verimsiz şirketler neden olmuştur.

Rusya XXI yüzyılda en hızlı büyüyen ve en çok yatırım yapılan ülkelerden biri haline gelmiştir. Dünyanın en büyük ekonomilerinden biri olmaya aday olan Rusya ekonomisinin sanayi sektörünün yapısını kısaca değineceğiz.

1. İmalat Sanayi

Rusya küresel sıralamada imalat sanayisine göre katma değer açısından toplam hacim olarak 9. sırada yer almaktadır. Kişi başına üretim hacmine göre ise Çin, Tayland ve Brezilya gibi ülkeleri aşıp, Meksika ve Türkiye'nin biraz gerisinde kalmaktadır.

Rusya'da imalat sanayinin yapısı:

- Gıda ürünleri, içecek ve tütün imalatı - % 19
- Tekstil ve giyim imalatı, deri üretimi, deri ürünleri ve ayakkabı - % 1.3
- Ahşap ve ahşap ürünleri imalatı, selüloz ve kağıt üretimi, yayın ve basım ürünleri - % 5.0
- Petrol ürünleri ve kok kömür imalatı - % 18.5
- Kimyasallar ve kimyasal ürünler, Kauçuk ve plastik ürünler imalatı - % 10.0
- Diğer metalik olmayan mineral ürünler imalatı - % 4.8
- Temel metaller ve işlenmiş metal ürünleri imalatı -% 16.7
- Makine ve ekipmanlar imalatı - % 19.1

Rus sanayi üretiminde imalat sektörünün payı 2007 yılında % 66 oranındadır. İmalat sektörünün katma değer hacmi ise 2010 yılı verilerine göre 6,3 trilyon ruble olarak bildirilmektedir.¹

2. Elektro Enerji Sanayi

Rusya topraklarında elektrik enerjisi devlet kurumu olan Entegre Enerji Sistemleri tarafından üretilmektedir. Bu sistemler aşağıdaki bölgelerde bulunmaktadır - Merkezi, Kuzeybatı, Volga, Kuzey Kafkasya, Urallar, Sibirya ve Uzak Doğu. Elektrik enerjisi termik, nükleer ve hidroelektrik santralleri tarafından üretilmektedir. 2009 yılında, Rusya'da 1,04 trilyon kilovat-saat elektrik (dünyada 4. sırada) üretilmiştir. Aynı yıl, Rusya 17,9 milyar kWh 789.000.000 \$ tutarında elektrik enerjisi ihraç etmiştir. 2010 yılında ise 19.0 milyar kWh 1,03 milyar dolar tutarında elektrik ihraç etmiştir.²

Rusya nükleer enerji alanında da birçok ülkeyle büyük kompleks sözleşmeler imzalamıştır. Bu ülkelerden bazıları: Hindistan, Bangladeş, Ermenistan, Venezuela, Çin, Vietnam, İran, Türkiye, Bulgaristan, Beyaz Rusya ve bazı Orta Avrupa ülkeleri. Bu sözleşmeler Nükleer santral inşaatının yanı sıra Arjantin, Nijerya, Kazakistan, Ukrayna, Katar ile yakıt arzında yapılmıştır. Moğolistan ile uranyum yatakları geliştirmek için ortak projeler üzerinde görüşmeler yapılmaktadır. Rusya'da nükleer enerjinin geliştirilmesi için büyük bir ulusal program mevcut olup, bu programla Sovyet döneminde inşa edilen 30 ek santrale ilaveten önümüzdeki yıllarda 28 nükleer reaktörün inşaatı yapılacaktır.³

3. Gemi İnşaatı Endüstrisi

Rusya gemi yapımı sanayii ekonomide en ileri teknolojiye sahip geleneksel sanayilerden biridir. Rus tersanelerinde hemen hemen her sınıf, tip ve tonajda gemi inşaatı tecrübesi vardır. Bu sanayi alanında güç ve otomasyon sistemlerinin en büyük üreticileri mevcuttur. Gemi yapımında bilimsel-araştırma potansiyeli, tasarım enstitüleri, sanayi ve akademik yönlü laboratuvarlar, eşsiz gemi tasarımları gerçekleştirmekle kalmayıp, aynı zamanda gemi yapımı için yeni kavramsal yönler de geliştirilmektedirler. Rusya'da gemi yapımı, gemi onarım, gemi motoru üretimi, sonar, navigasyon, yardımcı malzemeler, güverte ve ekipman, malzeme ve yedek parçaların üretiminin yanı sıra gemi inşa ve deniz mühendisliği alanında araştırma faaliyetleri yürüten 1.000 'den fazla işletme bulunmaktadır. Rus gemi inşa sektörünün en büyük merkezleri St Petersburg, Severodvinsk, Nizhny Novgorod, Kaliningrad bölgesinde bulunmaktadır.⁴

4. Yeraltı Kaynaklar Endüstrisi

Madencilik sektöründe veya diğer ifadeyle yer altı kaynaklar endüstrisine mineral hammaddelerden çeşitli cevherler, elmas, kömür, altın, petrol ve diğer benzeri

¹ Federalnaya Slujba Gosudarstvennoy Statistiki-2010,
(http://www.gks.ru/wps/wcm/connect/rosstat_main/rosstat/ru/statistics/publications/catalog/doc_1139918730234)

² <http://about-prom.ru/promyshlennost/dobyvayushhaya-promyshlennost.html>(20.05.2013)

³ Ametistov E.V., Truhny A.D., Makarov A.A., Klimentov V.V., "Osnovi Sovremennoy Energetiki Çast 1", Moskova, İzdatelstvo MEİ, 2002. s.5

⁴ Vladimirskiy E.A., Ekonomika Rosii v XX Veke, Uçeb.Posobie/SPBGASU.-SPB., 2000. s.206

hammadeleri sayabiliriz. Her yıl Rus madencilik sektörü sayesinde, milyarlarca tonu aşan toprakaltı doğal kaynaklar çıkarılmaktadır.

Rusya ekonomisindeki en büyük alan madencilik sektörüne ait olup, genel olarak madencilik sektöründeki şirketler de büyük işveren konumundadırlar. Bu şirketler ülkedeki vergilerin ana tedarikçisi olup, pratik olarak her düzeydeki bütçeye katkı sağlamaktadırlar. Nüfusun büyük çoğunluğu da maden sanayi işletmelerinde çalışmaktadır. Madencilik sektörü sürekli gelişime açık bir alan olarak ülkenin ulusal ekonomisinde bilimsel ve teknik ilerlemelerin yaşandığı bir sektördür. Toplumsal üretimin ne kadar verimli olacağı büyük ölçüde bu sektöre bağlıdır. Madencilik sektöründe ilk sıra ana sanayi dalı olan petrol sanayiye aittir. Petrolün rafine sürecinde insanlar için önemli olan ürünler elde edilmektedir. Benzin, motor yağı, mazot ve kimya sanayi için gerekli bileşikler (örneğin, polimer ve plastik hazırlanması için) üretilmektedir.

Rusya 22 milyar ton petrol rezervine göre dünyada altıncı sırada olup, bu yaklaşık olarak dünya rezervinin % 14'nü oluşturmaktadır. Petrol üretiminde de Rusya tartışmasız liderdir. Yıllık üretilen petrol miktarı 500 milyon tondur. Çıkarılan ham petrolün büyük çoğunluğu yurt dışına satılmaktadır.⁵

5. Havacılık Endüstrisi

Havacılık sektörünün gelişim stratejisi 2015 yılına kadar Rusya'daki uçak varlıkları da göz önünde bulundurularak iki entegre yapıda yapılmaktadır. Bunlardan birincisi: birleşik hava aracı üretimi yapan şirketler (buraya – en büyük uçak üretim işletmeleri dahildir), ikincisi ise : savunma sanayi şirketleridir (buraya- en büyük helikopter ve motor üreten şirketler dahildirler). Bu ortak şirketlerin dahilinde 214 adet küçük şirket ve organizasyon da dahil olmak üzere 103 adet endüstriyel, 102 adet ise bilimsel araştırma ve özel tasarım büroları mevcuttur. Rusya havacılık endüstrisinde toplam istihdam edilenlerin sayısı 411 binden fazladır. En büyük uçak mühendisliği araştırma merkezleri şunlardır: VİAM, ÇİAM, ÇAGİ, Lİİ, GosNİIA, ONPO – Teknoloji.

Rusya askeri uçak üretim hacmine göre dünyada 2. sırada, helikopter üretimine göre ise dünyada 3. sırada (küresel helikopter pazarının % 6) yer almaktadır. Sivil havacılık faaliyetlerinin finansman hacmi bakımından ise son yıllardaki verilere göre Rusya dünyada altıncı sırada yer almaktadır.⁶

6. Otomotiv Sanayi

Rusya Soveytlar Birliği sonrası otomotiv sektörünü devam ettirmektedir. Ülkede en büyük otomotiv markaları, AvtoVAZ - Doğu Avrupa'nın en büyük binek otomobil üreticisidir. KAMAZ firması ise ağır kamyon üreticileri arasında dünyada 11. Sırada yer almaktadır. Ltd "Pavlovski'nin Otobüs Fabrikası" (PAZ), HAAŞ - "Golitsynsky Otobüs Fabrikası" (GOLAZ), HAAŞ - "Saransk damperli kamyonlar fabrikası", HAAŞ - "Autodiesel" (Yaroslavl Motor İşleri), Ltd - Limited Şirket "Likinskiy Otobüs Fabrikası" (LIAZ), Ltd -"KAVZ" ,HAAŞ - "Ural Otomobil Fabrikası" ,HAAŞ - Açık Anonim Şirketi «Chelyabinsk İnşaat ve Yol Makineleri", HAAŞ - "Zavolzhsy paletli

⁵ <http://about-prom.ru/promyshlennost/dobyvayushhaya-promyshlennost.html> (25.05.2013)

⁶ Ministerstvo Promyshlennosti i Torgovli R.F.Ministerstvo i Agentstvo. Strategiya Razvitiya Aviaçionnoy Promyshlennosti Rossiyskoy Federaçii Na Period Do 2015 Goda. MİPROMTORG Rosii.

Traktörler", HAAŞ - "Arzamas otomobil üretim fabrikası", HAAŞ - "Ulyanovsk Motor Fabrikası", Ltd - "Kanashsky Otomatik Agregat Tesisi", Sollers, ZIL - Likhachev adına Fabrika, Bryansk Otomobil Fabrikası (BAZ) - Ağır tekerlekli şasinin bir lider üreticisi, Petrol ve gaz da dahil olmak üzere vinçler, ağır, boru taşıyıcılar, kamyon, tanker, çimento araç ve ekipmanları, çeşitli askeri araçlar için şasiler üretmektedir.

Rusya'da 2000 ile 2010 yıllarında Volkswagen, Skoda, BMW, Ford, Renault, Toyota, Chevrolet, Otomobil İttifakı Peugeot-Citroen-Mitsubishi, Kia, Volvo Kamyon, Nissan, Opel gibi tanınmış otomobil üreticileri, kendi markalarını üretmek için fabrikalar açmıştır.⁷

7. Savunma Sanayi

2007 yılında, Rus savunma sanayi satışı 18,6 milyar dolara ulaşmıştır, bu satışların 11,6 milyar doları devlet sipariş olup 7 milyar doları ise ihracat kısmını oluşturmuştur. Küresel silah pazarında Rusya'nın payı % 23 olup, ABD'den (% 32) sonra ikinci sıradadır.

2006 yılında, Rus ordusu için devlet programı kabul edilmiştir. Bu programa göre 2007-2015 yılları için askeri teçhizat satın alımı ve geliştirmesi öngörülmüştür. (askeri nakliye uçağı, uzay araçları, motorlu araçlar, zırhlı araçlar, füze savunma ve hava savunma gemi ve denizaltı). Toplamda bu programı finanse etmek için 4,9 trilyon ruble tahsis edilecektir. 2010 yılı Eylül ayı sonunda Başbakan Yardımcısı Sergey İvanov'un açıklamasına göre önümüzdeki on yıl boyunca, 2020 yılına kadar devlet silahlanma programının bütçesi en az 22 trilyon ruble olacaktır.

Rus savunma şirketleri: İjevsk araç üretim fabrikası, Nijni Novgorod araç üretim fabrikası, Votkinsk fabrikası v.s.⁸

8. Mikroelektronik Endüstrisi

RUSNANO şirketinin değerlendirmesine göre 2010 yılı Rusya pazarındaki mikroelektronik sistem hacmi 1,5 milyar dolar olmuştur. Bu da dünya mikroelektronik sektörünün %1'ne denk gelmektedir (tahmini olarak 280 milyar dolar). AFK ve ROSNANO şirketlerinin tahminlerine göre ithal ikame de uyarlanırsa Rusya Pazar payı 9,93 milyar dolara ulaşacaktır. Piyasa katılımcılarına göre mikroelektronik endüstriyel segmentinde Rusya çip üreticilerinin payı yaklaşık % 30-50 olup, elektrik ürünleri tüketici bölümünde ise bu oran yaklaşık % 5'dir.

2008 yılında Rusya'da mikroelektronik sanayinin büyüme oranı yaklaşık % 25 olmuş ve 2009 yılında ise Rus endüstri sanayinin diğer sektörlerinin büyüme hızını aşarak yaklaşık % 15 olmuştur. Şubat 2010 yılında Rusya Sanayi ve Ticaret Bakan Yardımcısı Yuri Borisov'a göre Rusya Hükümetin mikroelektronik teknoloji alanında stratejisinin uygulanması konusunda Rus üreticilerinin boşluğu Batıya göre 5 yıl kadar azaltmıştır. (2007 yılına kadar bu boşluk 20-25 yıl olduğu tahmin edilmiştir).⁹

⁷ Avtomobilnaya Promishlennost, Jurnal.<http://www.spr.ru/sokolniki/avtomobilnaya-promishlennost.html>(21.05.2013)

⁸ <http://www.oborona.ru/pages/mainpage/defense/index.shtml>,
<http://aboutprom.ru/promyshlennost/dobyvayushhaya-promyshlennost.html> (25.05.2013)

⁹ <http://i-russia.ru/all/articles/18000/>, <http://www.vz.ru/tags/2128/>, <http://habrahabr.ru/post/156843/>
(15.05.2013)

9. Petrol Arıtma ve İşleme Endüstrisi.

Rusya'da 11.3 milyon ton kapasiteli 80 küçük rafineri ve 261,6 mln ton üretim kapasitesine sahip 30 büyük rafineri faaliyet göstermektedir. Rusya petrol arıtma ve işleme rafinerilerinin ortalama üretim kapasitesi 9,1 milyon tondur. Rafineri ve petrokimya sektörlerinde 1990'ların ekonomik reformlar döneminde üretimde önemli bir düşüş olmuştur. Yerli petrol tüketiminin kesin bir şekilde azalmasıyla tam kapasiteli birincil işlemlerde rafinerilerin yıllık 296 milyon ton olan kapasiteleri 2000 yılında 168,7 milyon tona düşmüştür. Petrol rafinerilerinin yükleme kapasiteleri de % 49,8 oranında düşüş göstermiştir. Bu durum düşük derinlikte petrol çıkarılmasına ve düşük kaliteli petrol ürünleri üretilmesine neden olmuştur. Son yıllarda rafinerilerle birlikte derin petrol kuyularının inşaatı için de aktif çalışmalara başlanmıştır. 2008 yılında, Rusya'da 36 milyon ton otomobil benzini, 69 milyon ton motorin, 64 milyon ton akaryakıt üretilmiştir.¹⁰

Bugün Rusya 60 milyar varil petrol ve 48 trilyon metreküp doğalgaz rezervleriyle Dünya'nın en önemli enerji üreticilerinden biridir. Sıralamada petrol ihracatında Suudi Arabistan'ın ardından ikinci sırada yer alırken, doğalgaz ihracatında birinci sırada yer almaktadır. Rusya'nın enerji alanındaki üretici konumunun yanı sıra kontrolünde bulunan boru hatları aracılığıyla özellikle Avrupa doğalgaz pazarında etkili bir ülkedir. Avrupa Birliği ülkelerinin doğalgaz ihtiyaçlarının yaklaşık %55'i Rusya tarafından karşılanmaktadır. Bu oran Türkiye için %70 dolayındadır. Rusya enerjideki bu potansiyeli kullanarak eski Sovyetler Birliği ülkelerinde etkinliğini arttırmaktadır. Yani Enerji Rusya için ekonomik bir faktör olmasının yanında, uluslararası siyaset cihetiyle de ayrı bir önem arz etmektedir.¹¹

10. Demir Çelik Sanayi

Rusya'da toplam sanayi üretiminde demir çelik sanayinin payı yaklaşık % 10'dur. Bu sanayi bileşiminde 1500'den fazla işletme ve kuruluş mevcut olup çalışan sayısı 660 binden fazladır. Rusya'da demir çelik sanayinin toplam üretiminin % 80'den fazlasını 9 büyük şirket tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu şirketler: "Evraz Holding", "Severstal", "NLMK", "MMK", "Metalloinvest", "Mechel", "TMK", "OMK", "Grup Çelyabinsk TZ".¹²

11. Demiryolu Makine Sanayi

Rusya demiryolu makineleri üreten büyük işletmeler bulunmaktadır. TransMashHolding (bünyesinde 13 büyük işletme), Tikhvin vagon (lokomotiv) üretim fabrikası, Uralvagonzavod, Mordovya Vagon üretim fabrikası, Vagonmash, Kaliningrad vagon üretim işletmesi, Torzhokskiy vagon üretim işletmesi bu alanda faaliyet göstermektedir. 2008 yılında Rusya'da 49 bölümlü lokomotif, 259 elektrikli lokomotif, 2.1 bin binek tren vagonu, 42.700 ana hat yük vagonu üretilmiştir.¹³

¹⁰ Makarov T.H., "Energetika v Rosii i v Mire, Problemi i Perspektivi", Moskova, 2001.s.16

¹¹ Rusya Raporu DİBANALİZ, , Mart 2013, Sayı: 2013/18, s.23

¹² Kudrov V., Mesto Rosii v Mirovoy Ekonomike v Naçale XXI Veka, Mirovaya Ekonomika İ Mejdunarodnaya Otnaşeniya. 2000, No:5 s.75-83

¹³ Pliseçkiy E.L., « Vvedenie v Ekonomiçeskuyu Geografıyu i Regionalnuyu Ekonomiku Rosii», İzdatelstvo "Vlados", Moskova, 2008. s.37

12. Kimya İlaç Sanayi

2006 yılında Rusya'nın GSYİH yapısındaki kimyasal sanayinin payı % 6, ihracatın içindeki payı ise yaklaşık % 5 olmuştur. 2009 yılında 3,1 milyon ton 626.000.000 \$ tutarında amonyak, 814 bin ton 156.000.000 \$ tutarında metanol, 22 milyon ton 5,6 milyar dolar tutarında mineral gübreler, 702 bin ton 1.2 milyar dolar tutarında sentetik kauçuk ihraç edilmiştir. Kimya sektöründe 7.500 'e yakın faaliyet gösteren işletmelerde yaklaşık 500 binden fazla insan çalışmaktadır. 2008 yılı başında ilaç sanayi sektöründe 350'ye yakın şirket vardır ki, onların ilaç üretimi konusunda lisansları mevcuttur. 10 büyük ilaç fabrikası Rusya'da üretilen ilaçların % 30'dan fazlasını üretmektedirler. 2007 yılında Rusya'dan ihrac edilen ilaçların hacmi yaklaşık 6 milyar ruble olarak gerçekleşmiştir.¹⁴

13. Nanoteknoloji Üretim

2007 yılında Nanoteknolojilerle ilgili bir anonim şirketi kurulmuştur. Bu şirketin amacı nanoteknoloji alanında devlet politikasını uygulamak, yenilikçi altyapı geliştirmek, gelecek vaat eden nanoteknoloji uygulaması ve nanoteknoloji sanayiinin gerçekleştirilmesi konusunda çalışmalar yapmaktır. 04 Mayıs 2008 yılında Rusya Hükümeti tarafından kabul edilen program Rusya Federasyonunda 2015 yılına kadar nanoteknolojinin gelişimi için uygulamaya konulmuştur. 26 Nisan 2010 yılında Rybinskte çok katmanlı nano yapıları bir kaplama ile çok katmanlı monolitik metal aletlerin üretimi için fabrika açılmıştır. Bu Rusya'da nanoteknoloji alanında ilk üretimi sağlayan fabrika idi.¹⁵

14. Hafif Sanayi

Hafif sanayi Rusya ekonomisinin en önemli sektörlerinden biridir. Bu sektörün içinde 17 alt dal ve 14 bin işletme bulunmaktadır. Hafif sanayide 2008 yılında 463 bin kişi istihdam edilmiştir ki, bunların % 75'ni kadınlardan oluşmaktaydı. Ülkenin toplam üretiminde hafif sanayinin payı en az % 1.0'dir. Hafif sanayi olarak genelde 15 özel bilimsel- araştırma ve tasarım enstitüleri faaliyet göstermektedir. Bu kurumların (enstitülerin) yaptığı araştırmalar sayesinde hafif sanayi gelişmekte ve tüm ihtiyaçları karşılamakla birlikte dünya standartlarını da aşmaktadırlar. Hafif sanayinin temel alt sektörleri: tekstil (üretim hacminin % 45), giyim eşyası üretimi, kürk işlenmesi ve boyanması (% 30), deri, deri ürünleri ve ayakkabı imalatı (% 25). 2008 yılında hafif sanayi içinde duran varlıkların değeri 26,6 milyar ruble olarak gerçekleşmiştir. Hafif sanayi işletmeleri Rusya Federasyonu'nun hemen hemen tüm bölgelerinde bulunmaktadır. Bu bölgeler arasında en önemlisi ve hafif sanayi sektörünün en çok yoğunlaştığı yer olarak Ivanovo bölgesi öne çıkmaktadır.¹⁶

15. Tarım Sanayi

Tarımda Sovyet döneminde zorla gerçekleştiren kolektivistasyon, çoğu tarımsal

¹⁴ [http://ref.rushkolnik.ru/v45853/\(24.05.2013\)](http://ref.rushkolnik.ru/v45853/(24.05.2013))

¹⁵ [http://triumph-db-ru.narod.ru/httptriumph-db-runarod2ru/professionalnie_oblasti/proizvodstvo/nanotekhnologicheskije_proizvodstva/tendentsii/\(16.04.2013\)](http://triumph-db-ru.narod.ru/httptriumph-db-runarod2ru/professionalnie_oblasti/proizvodstvo/nanotekhnologicheskije_proizvodstva/tendentsii/(16.04.2013))

¹⁶ [http://student.zoomru.ru/ekonom/sravnitelnyj-analiz-jekonomiki-rossii/156102.1213623.s2.html\(21.05.2013\)](http://student.zoomru.ru/ekonom/sravnitelnyj-analiz-jekonomiki-rossii/156102.1213623.s2.html(21.05.2013))

işletmede verimsizliği beraberinde getirmiştir. Kronik sermaye yetersizliği ve devlet yardımlarına bağımlı olmak bugünkü işletmelerin karşılaştığı sorunlardır. Anayasada toprakta özel mülkiyet hakkı teyit edilmekle birlikte, mevcut yasal düzenlemede bu hak henüz tanınmamıştır. Ayrıca, arazinin alınacak kredilerde teminat olarak gösterilememesi çiftçilerin kredi imkânlarını ortadan kaldırmaktadır. Bu husus işletmelerdeki verimsizliğin de kaynağını teşkil etmektedir.¹⁷

16. Gıda Sanayi

Rusya'da gıda sektöründe yaklaşık 1,5 milyon kişiyi istihdam eden 50 bine yakın işletme bulunmaktadır. Bu sektörde büyüme 2000-2008 yılları için % 77 oldu. 2008 yılında Rusya'da 2,9 milyon ton et, 2,5 milyon ton salam, sosis ürünleri, 3,7 milyon ton su ürünleri, balık üretimi, 2,5 milyon ton bitkisel yağ, 120 ton çay, 50 milyon dal şarap üretilen üzüm, 1,14 milyon dekalitre bira üretimi, 413 milyon dekalitre maden suyu üretilmiştir. 2009 yılında Rusya yurt dışına 140 milyon dolarlık votka ihraç etmiştir. Rusya'da 65 milyon işçi istihdam eden yaklaşık 80 tütün şirketi faaliyet göstermektedir. Tütün endüstrisinin önde gelen şirketlerinden BAT Rusya (Moskova), ZAO Liggett-Dukat (Moskova), Ltd Petro (St. Petersburg), Ltd Reemtsma tütün Fabrikası-Volga (Volgograd) v.s örnek gösterebiliriz.¹⁸

SONUÇ

Sovyetler Birliği'nin çöküşünden sonra Rusya ekonomisinde önemli değişiklikler olmuştur. Bu değişikliklerden biri ekonomide son 20 yılda küreselleşmeden uzak merkezi planlı ekonomi sisteminden uzaklaşması ve piyasa ekonomisine, küresel ekonomiyle birlikte entegre sisteme geçiş olmuştur. 1990'lı yıllarda ekonomik reformlar sayesinde sanayi kuruluşlarının büyük çoğunluğu özelleştirilmiştir. Bununla birlikte Rusya'da günümüzde de özel mülkiyet haklarının korunması zayıf olup, özel sektöre devlet tarafından önemli ölçüde müdahaleler yapılmıştır.

Yapısal değişim ve dönüşüm geçiren Rusya ekonomisine, bugün için en büyük katkıyı, yine petrol, doğal gaz ve silah satışları sağlamaktadır. Yine bu değişim sürecinde gözlenen bir olgu da, Rusya'daki yabancı yatırımların kompozisyonunda ve sahiplerinde de bir değişiklik olmasıdır. Rusya'ya yapılan yabancı sermaye yatırımlarında ağırlık, giderek ABD'den Avrupa Birliği ülkelerine doğru kayma eğilimine girerken; Rus sermayesinde ise, dışarıya sermaye yatırma eğilimi gözlenmektedir.

Rusya nükleer santral yapabilen dünyada sayılı ülkelerden biri olduğu bilinmektedir. XXI yüzyılda ülkenin gelişmekte olan sanayi alanlarından enerji, savunma, petrol sanayi dışında tarım, gıda, hafif sanayi sektörlerinin gelişimi çok yavaş ilerlemektedir. Rusya ekonomisi daha çok petrol ve doğal gaz gibi kaynakların ihracatı sayesinde hızlı büyüdüğü için ve yatırımlar da bu alanlara yapıldığı için diğer sanayi sektörleri yabancı yatırımlardan pay alamamaktadırlar. Bazı büyük sanayi sektörlerinin olmasına rağmen günümüz koşullarında son teknolojiyle donatılmamış veya

¹⁷ Rusya Raporu DİBANALİZ, , Mart 2013, Sayı: 2013/18, s.19

¹⁸ <http://www.ereport.ru/articles/weconomy/russia.htm>, [http://hnu.docdat.com/docs/index-174800.html\(03.05.2013\)](http://hnu.docdat.com/docs/index-174800.html(03.05.2013))

gelişememişlerdir. Buna örnek savunma sanayi ve tarım sektörüdür. Bu iki sanayi alanında Rusya üst sıralarda olsa bile yeni teknoloji ve ar-ge konusunda diğer gelişmekte olan ülkelere göre geride kalmaktadır.

Rusya'da XXI yüzyılda sanayi alanlarının genişlemesini ve hızlı büyümesini engelleyen nedenlerin başında hükümetin özel sektöre sık sık müdahalesi gösterilmektedir. Bu konuda önlemler alınması için fazla ilerleme sağlanamamıştır. Dolayısıyla ülkedeki yatırımlarda da özel sektörden çok devlet sektörleri söz sahibi olmaktadır.

KAYNAKÇA

- AMETİSTOV, E.V. Truhny A.D., Makarov A.A., Klimenko V.V., “Osnovi Sovremennoy Energetiki Çast 1”, Moskova, İzdatelstvo MEİ, 2002.
- Avtomobilnaya Promışlennost, Jurnal. <http://www.spr.ru/sokolniki/avtomobilnaya-promishlennost.html>(21.05.2013)
- Federalnaya Slujba Gosudarstvennoy Statistiki-2010, (http://www.gks.ru/wps/wcm/connect/rosstat_main/rosstat/ru/statistics/publications/catalog/doc_1139918730234)
- KUDROV, V. Mesto Rosii v Mirovoy Ekonomike v Naçale XXI Veka, Mirovaya Ekonomika İ Mejdunarodnaya Otnaşeniya. No:5, 2000.
- MAKAROV, T.H. “Energetika v Rosii i v Mire, Problemi i Perspektivi”, Moskova, 2001.
- Ministerstvo Promışlennosti i Torgovli R.F.Ministerstvo i Agentstvo. Strategiya Razvitiya Aviaçionnoy Promışlennosti Rossiyskoy Federaçii Na Period Do 2015 Goda. MİPROMTORG Rosii.
- PLİSEÇKİY, E.L. «Vvedenie v Ekonomičeskuyu Geografiyu i Regionalnuyu Ekonomiku Rosii”, İzdatelstvo “Vlados”, Moskova, 2008.
- Rusya Raporu DİBANALİZ, , Mart 2013, Sayı: 2013/18
- VLADİMİRSKİY, E.A. Ekonomika Rosii v XX Veke, Uçeb.Posobie/SPBGASU.-SPB., 2000
- <http://www.oborona.ru/pages/mainpage/defense/index.shtml>,<http://about-prom.ru/promyshlennost/dobyvayushhaya-promyshlennost.html>
- <http://about-prom.ru/promyshlennost/dobyvayushhaya-romyshlennost.html>(20.05.2013)
- <http://about-prom.ru/promyshlennost/dobyvayushhaya-promyshlennost.html> (25.05.2013)
- <http://i-russia.ru/all/articles/18000/>,<http://www.vz.ru/tags/2128/>,
- <http://habrahabr.ru/post/156843/> (15.05.2013)
- <http://ref.rushkolnik.ru/v45853/>(24.05.2013)
- http://triumph-db-ru.narod.ru/httptriumph-db-runarod2ru/professionalnie_oblasti/proizvodstvo/nanotekhnologicheskie_proizvodstva/te ndentsii/(16.04.2013)
- <http://student.zoomru.ru/ekonom/sravnitelnyj-analiz-jekonomiki-rossii-i/156102.1213623.s2.html>(21.05.2013)
- <http://www.ereport.ru/articles/weconomy/russia.htm>, <http://hnu.docdat.com/docs/index-174800.html>(03.05.2013)